

– Ugyanakkor mégis elérted azt a státuszt, hogy nem lehetett téged sehova be-
sorolni. A közönségnek se lehetett túl könnyű dolga... Az egyik pillanatban még
Stones-számokat dübörögtél magyarul, a másodikban valami nagyon sajátot,

90 ÉN NEM AKARTAM SENKIT SEM TANÍTANI!

Hobóval (Földes Lászlóval)

beszélget Jász Attila

2. rész

nális Freddy McDowell-bluest, Allen Ginsberg *Leples Bitangját* és a *Ki vagyok ént*, ezek zeneileg nyugodtan következhetnek egymás után, hiszen ezek bluesok. Az összekötő szövegeknek nem információközvetítő vagy magyarázó funkciója volt... Például, amikor a MOM-ban játszottunk, föl is jelentettek, mert a munkások föl voltak háborodva a műsor ízléstelensége miatt. Ezért el kellett mennünk a klubból. Az történt, hogy a *Népszabadság* november 7-i jelszavaiból állítottam össze az összekötőszövegeket. „Két nép megbonthatatlan barátsága...” „A párttal, a néppel...”

– Rögön lett egy másfajta olvasata...

– Persze. Máskor meg Biblia-idézetek voltak. Volt, hogy József Attila sorokkal kötöttem össze a dalokat. Az első József Attila-estemnek az ötlete is ebből jött. Lejátszottunk egy bulit Pécsen és mentünk Kaposvárra a 66-os úton. Út közben összeállítottam a műsort – a József Attila-kötet mindig nálam volt – és abból szedtem ki az idézeteket az összekötő szövegbe.

A Kilián György Ifjúsági Házban játszottunk. Bepakoltunk az öltözőbe, leültünk, elővettem a papírt és azt vettem észre, hogy ez egy kész József Attila-műsor. HBB számok nem is kellene. Ekkor kezdett el bennem motoszkálni, hogy kellene egy József Attila-műsort csinálni.

Az összekötő szövegek sok mindenre jók. Már 1980-ban azt mondtam a *Leples bitang* előtt, hogy „Elnézést kérek fajgyűlölő nézőinktől, de most egy buddhista buzeráns zsidó versét játszuk.” Akkor hihetetlenül röhögött mindenki, hogy milyen pimasz vagyok, és milyen jól fel lehetett oldani a helyzetet. Úgy gondolom, hogy a többi zenekarhoz képest ez egy teljesen más attitűd volt. A HBB koncerteknek mindig nyitottak voltak, tehát azok

a harmadikban mondjuk Ginsberget vagy József Attilát. Folyton kilógott a láb a kategóriákból, akár az összekötő szövegekkel, akár a műsorról. A zenekar hogy vette az alakváltozásaidat?

– Igazából, szövegtől, tartalomtól függetlenül a zene eléggé egységes volt. Játszottuk a *You Gotta Move* tradicio-

az impulzusok, amik a közönségtől jöttek, beleépülhettek az előadásba és sokat segítettek.

Az egyik legnagyobb történet, amikor a Múzeumok Világnapján a Nemzeti Múzeum előtt játszottunk, és a közönség a múzeum lépcsőjén ült. Gyönyörű idő volt, körben bódék, művészeti tárgyakkal, mindenféle csecsebecsékkal, „eredeti” törökmézet is lehetett venni, meg ilyenek. Tűzött a nap, a közönség a lépcsőn ült. Rólam meg dőlt a víz, délután három, kezdeni kell, de mit találjak ki?

Összeállítottam egy csomó számot, de nyitva hagytam a sorrendet, hogy lehessen improvizálni a dramaturgiával. Sosem játszottuk kétszer ugyanazt, volt hogy még azt sem tartottam be, amiben az öltözőben megegyeztünk, mert mindig vártam valami csak aznapra a közönségtől.

Szóval ott állok, a víz dől rólam, minden bajom van, hogy most mit fogok itt csinálni a Nemzeti Múzeum lépcsőjén, ahol ugye Petőfi is... Amikor nekem baloldalról, a bódék felől jött egy öt-hatéves kisfiú, hatalmas indián lándzsával, a fején műanyag fejdíszel. A gyerek díslépésben bemenetelt a lépcső és a színpad közötti üres részre. A *Mesél az erdőt* kezdtük játszani, a gyerek közben lassan közeledett. Az első versszakot befejeztem, mikor beért középre. Pont előttem volt a kiscsávó a lándzsával a vállán. Akkor rákiabáltam a zenekarra: Állj! Engedjék át az őrséget!

A kiscsávó, vállán a marhanagy lándzsával tempósan végigment a lépcső és a zenekar között. Ezer ember ült a lépcsőn, fetrengett mindenki. Innentől kezdve azt csinálhattam, amit akartam.

– Annakidején meg lehetett szokni, hogy ezekért a rögtönzésekért vagy egyéb szövegekért állandóan feljelentenek, de minimum folyamatosan megfigyelnek? A saját lájtos történetem, hogy a nyolcvanas évek közepén Veszprémben egy gólyabáli büfé falára kiraktam egy Hobo-plakátot, nyilván valamelyik fityiszes volt, ami miatt a titkosrendőrség egészen hajnalig megfigyelés alatt tartott minket, ez hajnalban derült csak ki, amikor behívtak „elbeszélgetésre”. Persze a plakátotok mellett volt egy másik is, amire kézzel az volt felírva: Éljen október 25-e is. A barátom szülinapja...

– Nem, és nem is így volt ez jelen. Meglepetésszerűen csaptak le. A diósgyőri Vasas Művelődési Központban például volt egy jellemző eset. Nagy szabadtéri színpaduk volt, a benti terem is legalább nyolcszáz fős. Hangbeállítás alatt véletlenül benyitottam egy kisebb előadóterembe, ahol negyven rendőr ült tíz kutyával. Arra vártak, ha valami lenne a koncerten... Aztán be is jöttek, a színpad elöl hátrahajtották a közönséget, mi meg levonultunk, de még

beszóltam, hogy amíg ki nem mennek a kutyákkal, addig nem játszunk. Számtalan ilyen eset volt, hogy egyszerűen beleavatkoztak a koncertbe, és mi nem tudtunk mit csinálni. Legtöbbször levonultunk, így léptünk föl ellenük.

92 Volt olyan Miskolcon, hogy egy kis cigánygyereket össze-vissza kergettek, mert belógott a koncertre a művelődési ház kerítésén át. Meglátam a gyereket, leugrottam fölrántottam a színpadra, majd leültettem a dobcsucc mellé. A rendőrök kívülről nézték, a gyerek meg ott ült végig hallálfélelemben. A koncert végén bevittük az öltözőbe. Végül a roadok vitték ki valami ládában.

– *Cenzúrázták is a szövegeidet, mennyire viselt meg?*

– Tudod, amikor a második nagylemezünket, a *Kopaszkutyát* betiltották különösebben nem törtem össze. Egyrészt, mert nem a lemezekre mentem, másrészt a *Vadászatig* az összes számot a koncertekre írtuk. Ha nem lesz lemez, nem lesz. Pedig az elsőt egy hét alatt kellett fölvenni, az baromi roszszul szól. Mégis óriási sikere lett.

Viszont a szövegekkel komoly problémák voltak. „Nem vagyok munkás, nem vagyok paraszt...” Hogy képzelem ezt? Kérdezte Erdős Péter, a forradalmi munkásparaszt kormány idején? Mire mondtam neki, hogy értelmiségi vagyok. Erre persze nem tudott mit mondani, mert addigra már megvolt a diplomám. Vagy a *Mindenki sztár*ból az orosz tanárt kihúzták, erre beírtam, hogy szőke tanár. Ha a Csapajevet húzták volna ki, nagy bajban vagyok, mert attól, hogy szőke még mindenki tudja, hogy lehet orosz tanár.

Nem borultam ki ezen. Az ember nem azért játszik bluest, hogy lázadjon, hanem mert szereti. A lázadás akkor jön be, amikor tiltják. Inkább attól álltam fejre, hogy nem engedték a *Ballada a senki fiáról*t, Faludy Gyurka bácsi versét vagy a Kexet lemezre tenni.

Az akkori felső tízezerből megszökött és azt megtagadó kiskölyök voltam, aztán rockénekes lettem, az egész státuszom különleges volt. Harmincegy éves koromig nem kaptam útlevelet sehova.

Miután híres, vagy hírhedt lettem a tornából felmentett belvárosi értelmiségiek azt mondták, hogy az apám intézett el nekem mindent. Ugyanazok, akik a hatvanas években fényesre nyalták a seggemet, hogy leléptem a Rózsadombról. Mikor 1978-ban zenélni kezdtem már tizenöt éve nem éltem vele.

Vegyésztechnikusként gyárakban dolgoztam, kétszer nem vettek föl egyetemre, majd Mezőtúron voltam katona. Meddig tartott volna a miniszterhelyettes elvtársnak elintézni, hogy a fia...

Nem hiszem, hogy ebből a generációból lett volna még valaki, akit ennyiszor betiltottak. A Beatricének volt betiltott lemeze, de akkor tizenkilencet engedtek és egy dalt nem. Annak ellenére nem baj, hogy ebbe nem mentek bele. Lehetett volna kompromisszumokat kötni, én is kötöttem párat.

1985-ben jelent volna meg az *Esztrád* című lemez a *Vadászat* után. Tudtuk, hogy a *Vadászat* komoly sikere után nehéz ügy lesz. Kitaláltam, hogy a szocializmus negyven éves születésnapjára összeállítok egy esztrádműsort. (Mint a 6:3, ami elég botrányosra sikerült.) 45-ös blues, *Túl az Óperencián* és így tovább. Annak a végén volt egy *Ars bluesica* című szabadvers-szerűség, ami egy négysoros kis versrészlettel zárult:

93

*Negyven évig nem tudtam, ki vagyok én,
de minden eljön a maga idején.
Nem vagyok zászló az ország ünnepén,
szelep vagyok az ország fenekén.*

Tájékoztak, azt mondták, írjak helyette másikat. Kimentem a folyosóra és azt írtam, hogy

*Több mint negyven év a csillagok alatt,
utam csapdák között nagy baj felé halad.
Bár én szerelemből játszom a zenét,
tudom mire kellek, kinek és miért.*

Erre persze azt mondták, inkább legyen az első.

– *Nem csodálom, hogy az első változatot választották inkább!*
– Igaz, csak egy évvel később. 1986-ban jelent meg az *Esztrád*. Nem azt mondom, hogy nem zavart, de ilyen trükkökkel meg lehetett próbálkozni. Néha bejött, néha nem. A *Torta* című szám sztoriját biztos ismered. Aczél György születésnapjára küldte Jancsó meg Hernádi Gyula bácsi. Ezért az a szám nem mehetett át, mindenki tudta. A *Torta* buktatta meg a *Kopaszkutya* nagylemezt is. Érdekes például, hogy a filmet átengedték, de a lemezt nem.

– *Térjünk vissza egy kicsit a dalszövegíráshoz meg ezekhez a szakmai, technikai dolgokhoz. Nyilván az lehetett az ereje ezeknek a daloknak, hogy megtaláltad Póka Egonban az igazi szerzőtársat, mert azért a legtöbb nagy dolgot vele követted el. Én úgy látom, egészen máshonnan nézve, hogy valamilyen nagyon elkaptatok. Valahogy nagyon összeértetek, nyilván megvan a saját jól bevált módszeretek dalírásra. Sokan hangoztatják, hogy ezek a szövegek versek. Te annak tekinted?*

– Nem, nem, nem. Számomra a vers és a költészet az leginkább rímes költészetet jelenti, ezeken nőttem föl, visszamenőleg Balassi Bálinttól fölfelé Nagy Lászlóig vagy Illyés Gyuláig. Nagyon szeretem ezeket a balladai formákat,

a krónikás, mesélős, elbeszélős stílust, én is erre éreztem rá. Úgy gondoltam, hogy dalszerű szövegeket írok majd, amelyeknek elég szigorú szabályai vannak, másrészt egyszerűek, hogy a dallamot könnyen ki lehessen találni.

94 A meglévő dallamhoz hozzáigazítani vagy kiegészíteni, esetleg a sorokat hosszabbra venni, ilyesmi... Mindig az egyszerűsége törekedtem, mert úgy gondolom, hogy a művészetben a bonyolulton túl van az egyszerű. Amikor a dalszövegeket írtam, nem használtam a klasszikus irodalmi formákat, csak nagyon ritkán. Mindig azt mondták nekem: „Lacikám a te szövegeid baromi jók, csak nem elég irodalmiak.” Rögtön dührohamot kaptam, miért, az valami magasabb kategória? És úgy tűnik, hogy nálunk az. Ma már a költészet nagyon nagy mértékben elveszítette ezt a dalforma-tradíciót, akár a rímességet vagy szabályosságot. Ami abban az esetben, ha átjön az üzenet, nem számít. Mindig a rímes dalformákra hajlottam, és ezért kaptam meg, hogy nem elég irodalmiak. De ezzel nem lehet mit kezdeni, milyen kategória ez?

– *A primér írással egyébként hogy állsz mostanában? Egyrészt írtál még a zenekar előtt prózát meg szabadverset, amiről beszéltünk már, és az utóbbi időben elkezdted a színdarabot is írni, meg egyébként is tele vagy tervekkel...*

– Most készülök egy színdarabra, amit Szűcs Nelly nevű beregszászi-debreceni színésznőnek írok Marina Vlady és Viszockij kapcsolatáról, szerelméről. Ez egy hetvenes évekbeli szovjet telefonközpontban játszódik. Nelly lesz a telefonközpontos néni és Marina Vlady is.

Írok egy saját lemezt, *Requiem a bluesért* lesz a címe, ami a blues útját mutatja be az afrikai törzsi zenétől a budapesti HBB klubig. Így szeretném hálaomat leróni a blues előtt, még mielőtt ugye... vége a bluesnak. Ezen kívül van egy félkész monodrámám, az *Utcazenész*. Ez a magyar rockzene történetéről szól, amikor valaki egy Beatles-Rolling Stones amatőr gitárosból táncdalfesztivál-győztes lesz, aztán nagy rocksztár, aztán hatalmas félisten, rendszerváltás után Nyugatra megy vendéglátózni, majd hazajön, itthon is vendéglátózik, de kirúgják, a végén már esküvőkön játszik, végül kint ül az utcán és ott koldulja a pénzt.

De egy fordításügy is izgat. 2009-ben jártam a Gulágon, ahol vettem egy kötetet, melyben ezer darab összegyűjtött Gulag-vers volt. Képzeld, az utolsó darab volt és 2002-ben adták ki. Most ezen dolgozik egy nyersfordító...

Három napot töltöttem az egykori táborban. Érdekel a téma, Memorial emlékmúzeumokba is elmentem. Tudod, többszáz Gulag-tábor is volt, egy egész szigetcsoport, kerületekre osztva, és azoknak külön főparancsnokaik. A kerületeknek pedig volt saját színházuk. Rabokból szervezett társulat, világszínvonalú operaénekesekkel, akiket bevágtak oda tizenöt évre. Láttam egy fényképet, ahol a valamelyik táborparancsnokság színháztermében áll

a színpadon tizenöt színész besminkelve, frakkban, a nők legyezőkkel, gyönyörű ruhákban. A *Csárdáskirálynőt* játszották meg más Lehár-operetteket. Tizenöten álltak a színpadon és öt hóhér ült lent a nézőtéren. Nekik játszottak.

De ide tartozik még egy történet. Vaszilij Sztusz, ukrán költő ebben a permi 36-os lágerben raboskodott, azt hiszem tizenöt évig. 95 Egy idő után megengedték, hogy felesége évente egyszer meglátogassa. Ez a '60-as években történt. Egy elkülönítőben három napot együtt tölthettek. A költő egy 3x4 méteres szobában dolgozott, egy ugyanekkora udvaron sétált. A tetején szögesdrót. Egy még kisebb szobában lakott.

Amikor megtudta, hogy jönni fog a felesége, túzhegyes ceruzával, hártavékony papírra leírta a verseit. Belerakta egy nejlonzacskóba, összehegesztette, megette, lenyelte. Megjött a felesége, bementek az elkülönítőbe, kiűrtette magából a csomagot, lemosták, majd mielőtt elment volna az asszony, ő is lenyelte a zacskót. Így jutottak ki a versei. Megdöbbenő, hogy ilyen körülmények között is születet művészet! Végül úgy döntöttem, megírom a szövegeket, megíratom a zenéket és ezt a címet adom a műsornak: *Én csak tovább adom.*

- Ez azért elég erős történet. És jó hallani, hogy - egy nagy korszak lezárása után, a HBB harminchárom évére gondolok, és egy jelentős elismerés után is - ilyen aktív vagy.

- Ezekkel foglalkozom mostanában, de hát még csak hatvanhét vagyok. A következő két évem tele van! Tegnapelőtt a tököli börtönben játszottam, délután háromkor, nappali világításban nyolcvan rabnak. Mit játszszak nekik? Elhatároztam, hogy a szabadságról csinálok egy műsort. Mivel egy utolsó rohadt ripadék vagyok, vadabb Doorsokkal kezdtem, utána három-négy Viszockijt, aztán három-négy HBB-t és a végén József Attilát játszottam. Vége lett az előadásnak, és a *Tiszta szívvel* kezdtem el énekelni, mire néhányan elkezdtek röhögni. Erre lementem a színpadról, dühömben persze. Húztam volna kifelé a börtönből, de a kulturális tisztjük, egy őrnagy asszony szólt, hogy menjek vissza, mert egy meglepetést készítettek nekem. Egy rab állt a színpadon, elkezdte mondani *A hetediket*, József Attilától. De belesült. Fogtam magam, odaálltam mellé, egymásra néztünk, átfogtam a vállát és együtt mondtuk. Ő az egyik, én a másik sort. A végén belenéztem a fogoly szemébe. Amit láttam, elmondhatatlan. Nem kellene nagy dolgok, stadionok, színházak. Elmész játszani, rácsok, örök, kutyák, szögesdrót. Majd föláll egy pali és elkezd mondani *A hetediket*.

Folyóiratunk
a NEMZETI ERŐFORRÁS MINISZTERIUM
NEMZETI KULTURÁLIS ALAPPROGRAMJÁNAK
anyagi támogatásával jelenik meg.
Terjeszti a Budapesti, a Nemzeti és a Vidéki HÍRKER RT.
és alternatív terjesztők

Főszerkesztő
JÁSZ ATTILA

Szerkesztők
NÁDOR TIBOR
SZÉNÁSI ZOLTÁN

Online szerkesztő
MIKLÓSVÖLGYI ZSOLT

Lapterv és műszaki szerkesztés
SELLYEI TAMÁS OTTÓ

Tiszteletbeli munkatársak

CSOKITS JÁNOS
MONOSTORI IMRE
MUZSNAY ÁKOS
VASADI PÉTER

ÚJ FORRÁS
IRODALMI, MŰVÉSZETI ÉS TÁRSADALMI FOLYÓIRAT
ALAPÍTÓ A KOMÁROM-ESZTERGOM MEGYEI ÖNKORMÁNYZAT
JÓZSEF ATTILA MEGYEI KÖNYVTÁRA

Megjelenik évente tízszer
Alapítva ezerkilencszázhatvan kilencben
Alapító főszerkesztő: PAYER ISTVÁN

Szerkesztőség: 2890 Tata, Székely B. u. 2/A Telefon: 20/3353 626. Levélcím: Tatabánya, Pf. 136
E-mail: info@ujforras.hu. Interneten olvasható: www.ujforras.hu
Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletága. 1008 Budapest, Orczy tér 1.
Előfizethető valamennyi postán, kézbesítőknél és az Új Forrás Kiadónál.
E-mailek: hirlapelofizetes@posta.hu; faxon: 06-1/303-3440. További információ: 06/80/444-444.
Előfizetési díj egy évre 5000 Ft. INDEX: 25959, HU ISSN:0133-5332.
Kiadja a József Attila Megyei Könyvtár. A kiadásért felel: Új Forrás Kiadó Nonprofit Kft.
Készült a Sollers Kft. nyomdájában Tatán.

